

EVROPSKI MODEL PRIVATNE BEZBEDNOSTI*

Dušan Davidović*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Razvoj industrije privatne bezbednosti u zemljama Zapadne Evrope poslednje dve dekade obeležen je u najvećoj mogućoj meri stalnom težnjom ka povećanju kvaliteta bezbednosnih usluga, stvaranju boljih uslova rada zaposlenih u industriji, i standardizovanju postojećih, ali i novih bezbednosnih potreba koje donosi razvoj društva i savremen način života.

Te težnje operacionalizovane su u konceptu evropskog modela privatne bezbednosti koji se detaljno analizira u ovom radu, i to; sa stanovišta izazova koji stoje pred ovim modelom, do njegovih kritički sagledanih principa ostvarivanja.

KLJUČNE REČI: privatna bezbednost / evropski model privatne bezbednosti / polising / socijalni dijalog / CoESS (Konfederacija evropskih službi obezbeđenja) / legislativa sektora privatne bezbednosti

Rekli smo već da je svuda u svetu evidentan porast tražnje usluga privatne bezbednosti. Porast svesti o bezbednosti ima za posledicu s jedne strane porast nivoa potreba za bezbednošću, a s druge strane, porast nivoa kvaliteta bezbednosnih usluga, što se (u operativnom smislu) najpre postiže većom konkurentnošću na tržištu usluga. Ove činjenice obavezuju privatni

---

* Ovaj tekst je nastao kao rezultat na projektu "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije" (broj 47011) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

* E-mail: dlagavulin@gmail.com

sektor bezbednosti da se razvija ka još profesionalnijem nivou koji karakteriše ozbiljan imidž, zasnovan na dobro obučenom i visokokvalifikovanom osoblju koje radi u povoljnim radnim uslovima i koje je za svoj rad dobro plaćeno.

Uni-Europa i CoESS, koji već gotovo dvadeset godina razvijaju i unapređuju svest o značaju privatne bezbednosti u opštem sistemu bezbednosti u EU, stvorili su osnove za uspostavljanje tog jedinstvenog sistema pružanja bezbednosnih usluga koji se zove Evropski model privatne bezbednosti, preciznije; Evropski model privatnih bezbednosnih usluga.

Jedan od najvažnijih elemenata tih osnova, jeste evropski socijalni dijalog kroz koji Uni-Europa i CoESS stalno preduzimaju inicijative kojima promovišu i potvrđuju osnovne aspekte industrije privatne bezbednosti na evropskom nivou- kao što su licenciranje, obuka/trening, kvalitet usluga, organizacija poslovanja, zdravlje i zaštita na radu, integracija industrije u novim zemljama članicama i zemljama kandidatima. Ove aktivnosti u proteklih desetak godina pretočile su se u sledeća postignuća:

- Evropski udžbenik za obuku radnika obezbeđenja (1996)
- Licenciranje (1996)
- Dogovor o stvaranju Komiteta za sektoralni socijalni dijalog (1998)
- Memorandum o ugovorima kompanija u privatnoj bezbednosti sa javnim sektorom (1999)
- Međusobno priznavanje Uni-Europa i CoESS kao partnera u okviru socijalnog dijaloga (1999)
- Akcija EU za uključivanje zemalja iz centralne i istočne Evrope (1999)
- Modernizacija organizacije rada u sektoru (2000)
- Evropska harmonizacija zakonodavstva koje reguliše privatni sektor bezbednosti (2001)

Relativno spora, ali kontinuirana realizacija ovih aktivnosti/projekata na lokalnom i nacionalnom nivou, već su dali prve rezultate.

S druge strane, gotovo sve nacionalne vlade/ustanove, do sada su uspele da donesu zakone i regulativu za rad privatnog sektora bezbednosti. postalo je opšte mesto da je legalizacija apsolutni preduslov pravilnog funkcionisanja sektora.

Treće, mnoge velike i srednje kompanije su shvatile neophodnost ostvarivanja dobrih radnih i životnih uslova svojim zaposlenima.

Najzad, evropske institucije su od nedavno počele da posvećuju daleko veću pažnju na industriju privatne bezbednosti i to u kontekstu njene obavezujuće uloge u generalnim bezbednosnim strategijama.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE EVROPSKOG MODELA PRIVATNE BEZBEDNOSTI

Karakteristike evropskog modela određene su vrlo jasnim principima koje su formulisali CoESS i UNI Evropa i čije primenjivanje ove dve institucije shvataju kao temeljni uslov za ostvarenje minimuma profesionalizma i kvaliteta u pružanju usluga bezbednosti.

CoESS i UNI Evropa ove principe formulisali su u *Pravilniku o pružanju usluga bezbednosti i etici*, koji je prihvaćen u julu 2003. godine. Ovaj kodeks, sam po sebi podiže značaj standarda koji se primenjuju u privatnom sektoru bezbednosti, a garantuje i visok nivo profesionalne etičnosti u kompanijama u sektoru u celoj EU. Kod predstavlja skup osnovnih preporuka koje treba da budu primenjene od strane i poslodavaca i zaposlenih u sektoru. Interesantno je za nas, da je ovim kodeksom prevaziđen problem nejednake razvijenosti legislativne u sektoru u državama EU, jer kodeks jednostavno, nalaže prihvatanje principa koje sadrži na način da se oni prilagode postojećim nivoima razvijenosti legislativne i uopšte normative privatnog sektora bezbednosti u različitim državama Evrope.

Ovde vidimo da je jako važan spoj i rad na zajedničkim ciljevima poslodavaca i zaposlenih, što se u svojoj literaturi o privatnoj bezbednosti ističe kao osnovni preduslov opstojanja i razvoja ovog sektora. U suštini je reč o socijalnom dijalogu u sektoru, bez kojeg, i van kojeg, zaista ne postoji ni jedan projekt u okviru privatne bezbednosti u EU.

Uopšteno govoreći, CoESS i UNI Evropa stalno promovišu tu suštinsku ulogu socijalnog dijaloga na svim nivoima. Podrška principima jednakosti i ne-diskriminacije, kooperacije sa policijom, sprečavanje raznih oblika nelojalne konkurencije i odnos sa klijentima, takođe su važni elementi koji čine strukturu Evropskog modela privatne bezbednosti.

Izazovi i pritisci sa kojima će se susretati Evropski model privatne bezbednosti jesu veliki i neće ih baš biti lako prevazići. Jedan od osnovnih ciljeva EU jeste smanjenje ograničenja i uklanjanje prepreka koje onemogućuju slobodan protok usluga u okviru evropskog tržišta.

Prvi izazov jeste omogućavanje slobodnog kretanja bezbednosnih usluga na evropskom tržištu. Smanjenje dakle, ograničenja koja se postavljaju na administrativnom nivou.

Drugi izazov jeste harmonizacija usluga privatne bezbednosti u svim projektima i strategijama koje zajednički sprovode CoESS i UNI Europa. To je vrlo važan cilj, ali i uslov za uspešnost bilo koje inicijative koja dolazi iz CoESS i UNI Europa.

Međutim, tu harmonizaciju bezbednosnih usluga na nivou Evrope, nije lako postići, iz prostog razloga što je zakonodavstvo privatnog sektora u različitim zemljama različito razvijeno- negde krajnje striktno i precizno, negde liberalnije. Kada je reč o obuci kadra u privatnoj bezbednosti, razlike su takođe drastične- od zemlje do zemlje, a obučenost je oduvek smatrana suštinskim uslovom harmonizacije usluga privatne bezbednosti na evropskom nivou!

Treći veliki izazov koji stoji na putu razvoja evropskog modela privatne bezbednosti, jeste činjenica da se danas mnoge, ekonomski važne delatnosti i kompanije, kao što su veliki aerodromi, velika industrijska postrojenja, velike industrijske kompanije, velike transportne kompanije, svetske bezbednosne kompanije, suočavaju sa rizicima katastrofalnih gubitaka koji mogu biti uzrokovani ratom i/ili terorizmom.

Tačno je da pružaoci bezbednosnih usluga imaju ograničenu ulogu i jasno definisano mesto u bezbednosnom lancu, ali je takođe tačno da je pouzdanost davalaca privatnih bezbednosnih usluga, praktično bezgranična u potencijalnom terorističkom napadu ili nekom drugom kataklizmičnom događaju. Zaista je teško sagledati granice mogućeg aktivnog, preventivnog delovanja pružalaca bezbednosnih usluga u prevenciji terorističkih napada.

Kao odgovore na ove, ali i druge moguće izazove, CoESS i UNI Europa formulisali su sledeće planove koje imaju nameru da realizuju kroz socijalni dijalog. A, to su:

- Stvaranje opštih povoljnih radnih uslova sa namerom da se smanji postojeći jaz u tim uslovima od zemlje do zemlje, i da se stvore uslovi da se sve evropske zemlje podignu na jedan prihvatljiv nivo socijalnog okruženja
- Jačanje socijalnog dijaloga sa odgovornim autoritetima na nacionalnom nivou, kroz članstvo u CoESS i UNI Europa u cilju stvaranja pravilnog regulatornog okvira koji omogućuje privatnom sektoru bezbednosti da igra punu ulogu partnera u garantovanju tog sigurnog socijalnog okruženja
- Lobiranje u svim kompetentnim evropskim institucijama u cilju dobijanja garancija da će bazični evropski principi biti realizovani u korist razvoja privatnog sektora bezbednosti i na taj način stvaranje maksimalne dobiti za sve strane koje su uključene u pružanje bezbednosnih usluga.

- Podizanje svesti među privatnim bezbednosnim kompanijama o neophodnosti ostvarivanja visokog kvaliteta i profesionalizma u pružanju bezbednosnih usluga
- Nastavak rada na podizanju svesti među evropskim nacionalnim, javnim ili privatnom klijentima koji imaju potrebu za visokim nivoom kvaliteta privatnih bezbednosnih usluga, i na taj način podizati cene rada na tržištu, ne bi li kvalitet i cena bili u balansu
- Pomoći svim članovima CoESS i UNI Europa da uspostave i razviju konstruktivan i plodan socijalni dijalog na svim nivoima u svojim sredinama
- Da se koriste dosadašnja znanja, projekti i strategije i ekspertize, u nameri da se pomogne odgovornim akterima u zemljama članicama i zemljama kandidatima za članstvo, da harmonizuju svoju privatnu bezbednost i svoju tradiciju u privatnoj bezbednosti, sa Evropskim modelom.

PRINCIPI EVROPSKOG MODELA PRIVATNE BEZBEDNOSTI

1. Usaglašenost sa regulativom sektora

Na opštem planu, u evropskim zemljama postoje striktno regulacije načina na koje se obavljaju aktivnosti privatnih bezbednosnih kompanija. Te kompanije su obavezne da primenjuju sve ove regulacije na način kako su one predočene i usvojene. U onim zemljama u kojima ne postoje nacionalne regulative ili nisu u dovoljnoj meri razvijene, ovaj kodeks određuje kompanije u tim zemljama, ali i zaposlene, kao odgovorne za promovisanje razvoja odgovarajućih regulacija u okvirima svojih nacionalnih asocijacija za privatnu bezbednost.

Svaka osoba koja je na bilo koji način uključena u ovaj sektor, bez obzira na poziciju u njemu, mora imati kao stalni zadatak, to da učestvuje u razvoju regulative i legislative u korist zajednice u kojoj je, kao i EU u celini.

2. Transparentnost procedura i sistema rada u kompanijama

Koliko god je moguće, bezbednosne kompanije moraju da obezbede da svaka interna organizaciona procedura bude transparentna i da se primenjuje bez ikakve diskriminacije prema bilo kojoj strani uključenoj u delatnost.

3. Dozvole i autorizacije

Preduzeća koja su aktivna u sektoru ili koja žele da se registruju, moraju da zadovoljavaju uslove koje postavljaju nacionalna zakonska regulativa ukoliko žele da dobiju dozvole i autorizacije/licence koje su potrebne kompaniji, menadžmentu i zaposlenima.

Profesionalne nacionalne asocijacije u privatnoj bezbednosti treba da provere da li svi njeni članovi zadovoljavaju ovaj uslov.

CoESS i UNI Europa smatraju da licenciranje treba obavljati na nezavistan način, u skladu sa procedurama koje su objektivne i transparentne i koje se mogu primeniti na sve kompanije bez obzira na njihovu veličinu.

4. Selekcija i odabir

Selekcija i odabir kadra su jako važni poostupci u delatnosti bezbednosnih kompanija. Kvalitet i vrednost bezbednosnih usluga u najvećoj mogućoj meri zavise od kvaliteta i veštine zaposlenih koji te usluge i pružaju.

CoESS i UNI Europa smatraju da prihvatanje strogih pravila o uvidu u prošlost zaposlenih, predstavlja prioritet u bezbednosnom sektoru. Oni istovremeno zahtevaju i aktivno učestvovanje javnih autoriteta/institucija u postavljanju ovih procedura.

5. Osnovna obuka

Sve kompanije u privatnom sektoru bezbednosti polažu veliku pažnju osnovnoj obuci. CoESS i UNI Europa smatraju da je izuzetno važno da novozaposleni prođu osnovnu obuku koja ih snabdeva onim najneophodnijim znanjima i veštinama koje treba da poseduje radnik opbezbeđenja. Stvar je nacionalnih asocijacija da regulišu načine i standarde u pružanju osnovne obuke u sektoru. Kompanije moraju da obezbede da su njihovi radnici prošli barem osnovnu obuku koja je u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i standardima. U slučaju da ne postoje takve regulacije, onda su kompanije dužne da obezbede barem minimum osnovne obuke preko materijala/literature koje su izdali CoESS i UNI Europa.

Specijalistička obuka

Kompanije bi trebalo da obezbede da njihovi zaposleni poseduju i specijalistička znanja za posebne potrebe klijenata kojima se pružaju

bezbednosne usluge. Naravno, i ova specijalistička obuka je podređena nacionalnom zakonodavstvu i standardima-tamo gde oni postoje.

Tekuća obuka

Kompanije su dužne da obezbede svojim zaposlenim i tekuću obuku u nameri da osavremenjuju njihova profesionalna znanja i veštine, da bi im istovremeno omogućili i napredovanje u karijeri. Upotreba novih tehnologija u bezbednosti je jedan od jako prisutnih razloga zbog kojih je potrebno obezbediti tekuću obuku zaposlenih.

Svaki radnik obezbeđenja treba da shvati važnost kontinuirane obuke u toku čitave karijere. To razumevanje bi trebalo da se iskaže kroz pozitivan odnos prema obuci koju plaća kompanija, ali i svakom drugom programu obuke koji im je dostupam čak i od strane nekih drugih centara za obuku.

Takođe je i odgovornost zaposlenih da preko svojih sindikalnih predstavnika promovišu značaj i važnost tekuće obuke za radnike obezbeđenja.

6. Socijalni odnosi u kompaniji

CoESS i UNI Europa insistiraju na značaju konstruktivnog socijalnog dijaloga između organizacija zaposlenih i poslodavaca i to na svim nivoima (evropskom, nacionalnom i na nivou kompanije).

CoESS i UNI Europa ubeđene su da je socijalni dijalog ključ za održavanje visokog nivoa profesionalizma u svim kompanijama.

Zbog toga CoESS i UNI Europa preporučuju da sve kompanije i zaposleni uspostave i razviju strukturu socijalnog dijaloga.

Na nivou kompanije, socijalni dijalog bi prevashodno trebalo da bude kreiran kroz obostrano uvažavanje menadžmenta i predstavnika sindikata u kompaniji da bi osigurali konzistentnost socijalnog dijaloga između kompanijskog i onog na višim nivoima, (nacionalnom i evropskom), obe strane treba da akredituju svoje nacionalne organizacije koje će biti prihvaćene od strane CoESS i UNI Europa.

7. Radni uslovi

U delatnosti privatne bezbednosti najveća važnost pridaj se ljudskom faktoru. Zbog toga je obezbeđenje dobrih radnih uslova ključna komponenta razvoja i kompanija u sektoru, a i razvoja potencijala zaposlenih.

U nameri da profesiju radnika obezbeđenja učini atraktivnom i da im omoguće osećaj zadovoljstva u radu kao i kvalitet usluga koje pružaju, CoESS i UNI Europa smatraju da je neophodno da se radni uslovi i potvrde kroz sadržajne konsultacije i pregovore na kompanijskom i nacionalnom nivou.

8. Plate i prihodi

Kvalitetan rad morada bude i adekvatno nagrađen. CoESS i UNI Europa.

CoESS i UNI Europa podržavaju poslodavce i zaposlene da u pregovorima odrede nivo plata tako da on odgovara ostvarenom radu i posebnim uslovima u kojima se taj rad odvija, da bi se i tako osigurala kompetitivnost kompanije.

9. Zdravlje i zaštita na radu

U određenim aktivnostima privatnog sektora bezbednosti postoje vrlo izraženi profesionalni rizici u radu. Minimum bezbednosti i zdravlja za radnike obezbeđenja mora biti sproveden u najmanju ruku u svim sektorima kompanije, da bi se osigurao maksimum moguće prevencije profesionalnih rizika.

10. Jednake mogućnosti i ne-diskriminacija

CoESS i UNI Europa naglašavaju svoju podršku privatnom sektoru bezbednosti u kreiranju demokratskih, otvorenih i kooperativnih odnosa u sektoru. Oni smatraju da socijalni partneri na svim nivoima moraju prihvatiti svoju odgovornost za promovisanje jednaskih mogućnosti i za borbu protiv svih tipova diskriminacije- religiozne, polne, rasne, nacionalne, itd.

11. Organizacija posla

CoESS i UNI Europa smatraju da se mora uspostaviti odgovarajući balans između dve potrebe; (1) siguran posao i kvalitet života zaposlenih, i (2) zahtevi i potrebe klijenata.

Sjedne strane, na nivou kompanije, mora se kroz pregovore i traženje rešenja naći odgovor na zahteve za modernizacijom organizacije rada čime bi se unapredio profesionalizam i tehnološki razvoj, odnosno, čime bi se unapredio kvalitet u pružanju bezbednosnih usluga, a time unapredio i nivo zadovoljstva klijenta.

S druge strane, treba unaprediti i radne uslove i obezbediti profesionalni napredak, sigurnost posla i minimum regularne mesečne plate, nivo obučenosti i sistem zaštite od rizika po zdravlje na radu.

Kada se pregovara o temama kao što su broj radnih sati nedeljno, prekovremeni rad, rad noću, vikendom i praznicima, pregovarači moraju imati u vidu održavanje balansa između profesionalnih postignuća radnika obezbeđenja i njegovog privatnog života.

12. Odnos sa klijentima

CoESS i UNI Europa znaju da su i danas ugovori o pružanju usluga privatne bezbednosti po pravilu dodeljuju onima koji ponude najnižu cenu, a da se zapostavljaju aspekti kvaliteta usluge, radnih uslova u kojima radnici rade, nivo obučenosti radnika obezbeđenja, reputacija kompanije itd.

Ovakva situacija vodi neloyalnoj konkurenciji i omogućuje pojavu neprofesionalnih i neloyalnih kompanija koje nude svoje usluge.

Privatne kompanije s toga moraju da stvore uslove u kojima će kompanije klijenata uvažavati sve one principe sadržane u ovom kodeksu a koji se tiču kvaliteta, transparentnosti, obučenosti, poštovanja standarda i zakonske regulative, koje im privatne bezbednosne kompanije nude.

13. Odnos sa policijom

Sve privatne kompanije moraju da uvažavaju postignut nivo odnosa sa nacionalnim autoritetima, posebno sa policijom. Kompanije takođe treba da obezbede da su svi zaposleni upoznati sa karakterom odnosa sektora privatne bezbednosti i policije, odnosno karakteristikama kooperacije o kojoj je reč.

14. Odnos sa drugim kompanijama u sektoru

Sve kompanije se obavezuju da grade međusobne odnose na način koji podrazumeva fer konkurenciju i moralnost, uzdržavajući se od negativnih praksi kao što su nuđenje damping cena, zapošljavanje pojedinaca sa kriminalnim dosijeom, ne plaćanje zaposlenima socijalnih i penzionih premija i sl.

15. Primena kodeksa

CoESS i UNI Europa veruju da će socijalni partneri u svakoj kompaniji imati posebno značajnu ulogu u primeni ovog kodeksa.

CoESS i UNI Europa naglašavaju potrebu kompanija i zaposlenih u njima da inkorporiraju principe ovog kodeksa u svoje svakodnevne aktivnosti. Oni takođe naglašavaju potrebu nacionalnih organizacija poslodavaca i zaposlenih u promovisanju ovog kodeksa i njegovoj primeni u što je moguće većem obimu.

REFERENCE

- (1) Bayley, D. H., and Shearing, C. E. (1996). "The Future of Policing." *Law and Society Review*. 30(3): 585-606.
- (2) Benson, B. L. (1998). "Crime Control Through Private Enterprise." *The Independent Review*. 2(3): 341-71.
- (3) Black, D., and Baumgartner, M.P. (1980). "On Self-Help in Modern Society." In Donald Black (ed.), *The Manners and Customs of the Police*. New York, NY: Academic Press. Pp. 193-208.
- (4) Blair, I. (1998). "The Governance of Security: Where Do the Police Fit in Policing?" Unpublished draft.
- (5) Blakely, E. J., and Snyder, M. G. (1997). *Fortress America: Gated Communities in the United States*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- (6) Braithwaite, J., and Pettit, P. (1990). *Not Just Deserts: A Republican Theory of Criminal Justice*. Oxford, England: Clarendon Press.
- (7) Buerger, M. E., and Mazerolle, L. G. (1998). "Third-Party Policing: A Theoretical Analysis of an Emerging Trend." *Justice Quarterly*. 15(2): 301-28.
- (8) Shearing, C. D. (1992). "The Relation Between Public and Private Policing." In M. Tonry and N. Morris (eds.), *Modern Policing*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- (9) Shearing, C. D. (1995). "Reinventing Policing: Policing as Governance." In Fritz Sack (ed.), *Privatisierung Staatlicher Kontrolle*:

EUROPEAN MODEL OF PRIVATE SECURITY

The development of private security industry in Western Europe in the last two decades is marked mostly by serious efforts towards lifting the

quality of security services, quality of working conditions and standardizing both existing and new security demands and needs, produced by modern way of lieving.

Those efforts are operationalized in concept well known as European model of Private Security wich is thoroughly analized in this article, both through its challenges and principles.

*KEY WORDS: private security / European Model of Privat
eSecurity / policing / social dialogue / CoESS / legislative in
private security industry*